

Ю. Г. БЕКЕТОВА,

студент

*навчально-наукового інституту права та масових комунікацій
Харківського національного університету внутрішніх справ,*

І. В. ЛАМАШ,

кандидат психологічних наук,

*доцент кафедри загальної та практичної психології
навчально-наукового інституту права та масових комунікацій
Харківського національного університету внутрішніх справ*

КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЛЮДЕЙ З РІЗНИМ РІВНЕМ СУБ'ЄКТИВНОГО ВІДЧУТТЯ САМОТНОСТІ

Наведено результати дослідження комунікативної компетентності і комунікативних умінь у людей із різним рівнем суб'єктивного відчуття самотності.

Комунікативна компетентність – здатність встановлювати і підтримувати необхідні контакти з іншими людьми. Це система внутрішніх ресурсів ефективної взаємодії: позицій спілкування ролей, стереотипів, установок, знань, умінь, навичок [1, с. 223].

Людина з моменту народження спілкується з іншими людьми, але часом люди, що відрізняються високими досягненнями у вивченні явищ матеріального світу, виявляються безпорадними у сфері міжособистісних відносин, тому людина повинна вивчати правила взаємодії з людьми, щоб стати соціально повноправним членом суспільства [2, с. 24].

Спілкування виступає необхідною умовою буття людей, без якого неможливе повноцінне формування як окремих психічних функцій, процесів і властивостей людини, так й особистості в цілому [3, с. 157].

Проблемою комунікативної компетентності займаються багато вчених, зокрема М. М. Обозова, Ю. М. Жуков тощо, кожен із яких дає своє визначення комунікативної компетентності, намагається знайти спільні закономірності формування досліджуваної якості. Даним напрямком також займалися Н. М. Бібік, С. П. Бондар, В. В. Годін, І. К. Корнєєв, І. А. Негодаєв, С. М. Селетков, Л. А. Петровська, С. В. Петрушина, Л. Д. Столяренко, Ю. М. Ємельянова, Р. І. Осадчук тощо. Їх праці присвячені розвиткові компетентностей, комунікативної компетентності у шкільному навчанні, формам комунікації в організаціях.

У процесі повсякденного життя ми сприймаємо себе лише в певному відношенні до навколишнього світу. Відчуття нестачі в спілку-

ванні може викликати переживання самотності і знижувати почуття власної гідності.

Самотність сприймається як гостро суб'єктивне, суто індивідуальне і часто унікальне переживання. Одна з найбільш характерних рис самотності – це специфічне відчуття повного занурення в самого себе та ізоляція від оточуючих.

Метою даного дослідження є специфіка складових комунікативної компетентності у осіб з різним рівнем суб'єктивного відчуття самотності.

Організація дослідження. У дослідженні взяли участь 121 особа. (чоловіки та жінки у віці від 18 до 25 років).

Відповідно до поставленої мети були сформовані групи дослідження:

- 1) особи з низьким рівнем суб'єктивного відчуття самотності;
- 2) Особи з високим рівнем суб'єктивного відчуття самотності.

У ході дослідження використовувалися такі методики:

1) Методика діагностики рівня суб'єктивного відчуття самотності Д. Рассела та М. Фергюсона;

2) Тест комунікативних умінь Л. Міхельсона, що дозволяє оцінити рівень комунікативної компетентності та комунікативних умінь.

За результатами дослідження можна сказати, що в групі з високим рівнем суб'єктивного відчуття самотності частіше використовують такий спосіб реакції, як залежний. У спілкуванні вони не прагнуть брати ініціативу у свої руки, вони вважають за краще, щоб ініціативу проявляв партнер.

Таблиця 1

Показники комунікативних умінь у осіб з різним рівнем суб'єктивного відчуття самотності

	Група з низьким рівнем суб'єктивного відчуття самотності	Група з високим рівнем суб'єктивного відчуття самотності	t	p
Залежний	7,92 ± 0,34	11,03 ± 0,30	53,96	0,001
Компетентний	14,10 ± 0,43	10,36 ± 0,57	64,2	0,001
Агресивний	5,05 ± 0,34	5,61 ± 0,54	9,73	0,01

Такі люди не обирають складних шляхів, які можуть привести їх до непорозумінь з партнером чи навіть до конфлікту, можливо, це пов'язано з тим, що у них слабо розвинена здатність передбачати подальші вчинки людей на основі аналізу реальних ситуацій спілкування (сімейного, ділового, дружнього), передбачати події, спираючись на розуміння почуттів, думок, намірів учасників комунікації. Частіше за все ці люди схильні підлаштовуватися в спілкуванні під співрозмовників, поступаються їм, погоджуються з темами розмови, які обирають їх партнери по спілкуванню, навіть якщо хотіли б обговорити щось інше.

Таким чином, можна сказати, що в групі з низьким рівнем суб'єктивного відчуття самотності частіше вибирають такий спосіб спілкування, як компетентний. Вони прагнуть більше до партнерських стосунків у спілкуванні. Їм не становить складності передбачити подальші вчинки людей на основі аналізу реальних ситу-

ацій спілкування, передбачати події, спираючись на розуміння почуттів, думок, намірів учасників комунікації. Так само у цієї групи добре розвинена чутливість до характеру і відтінків людських взаємин, що допомагає їм швидко і правильно розуміти те, що люди говорять один одному в контексті певної ситуації, конкретних відносин. Їм не складно обрати тему для розмови або підтримати тему, обрану співрозмовником.

З отриманих даних видно, що у групі з високим рівнем суб'єктивного відчуття самотності на рівні із залежним способом реакцій часто використовують і такий спосіб реакції, як агресивний. У спілкуванні, на відміну від тих, хто дотримується залежних способів реакцій, вони, можливо, через некомпетентність у спілкуванні, схильні домагатися бажаного агресивною поведінкою, маніпуляціями, що в свою чергу згубно позначається на спілкуванні з оточуючими і сприяє ізоляції цих людей.

Таблиця 2

Показники вміння реагувати на провокуючу поведінку з боку співрозмовника в осіб із різним рівнем суб'єктивного відчуття самотності (M ± m)

	Група з низьким рівнем суб'єктивного відчуття самотності	Група з високим рівнем суб'єктивного відчуття самотності	t	p
Залежний	1,31 ± 0,09	1,69 ± 0,06	27,82	0,001
Компетентний	1,58 ± 0,14	1,02 ± 0,10	40,38	0,001
Агресивний	2,11 ± 0,15	1,42 ± 0,12	27,82	0,001

У групі з високим рівнем суб'єктивного відчуття самотності під час реакції на провокуючу поведінку з боку співрозмовника більшою мірою виявляється залежний тип поведінки. Такі люди для уникнення будь-яких конфліктів, суперечок воліють просто прийняти все, що їм говорять, ніж вступати в дискусію, яка може призвести до непорозумінь із партнером чи навіть до конфлікту. Можливо, це пов'язано з тим, що у них слабо розвинена здатність передбачати подальші вчинки людей на основі аналізу реальних ситуацій спілкування, передбачати події, спираючись на розуміння почуттів, думок, намірів учасників комунікації. Час-

тіше за все такі люди схильні підлаштовуватися в спілкуванні під співрозмовників, поступаються їм. У групі з низьким рівнем суб'єктивного відчуття самотності також присутній даний стиль поведінки, хоча і не сильно виявляється.

Таким чином, можна говорити, що представники групи з низьким рівнем суб'єктивного відчуття самотності при реагуванні на зачіпаючу, провокуючу поведінку з боку співрозмовника, часто обирають такий спосіб взаємодії, як компетентний. Їм не складно передбачити подальші вчинки людей на основі аналізу реальних ситуацій спілкування, передбачати події, спираючись на розуміння почуттів, думок, на-

мірів учасників комунікації. Так само у цій групі добре розвинена чутливість до характеру і відтінку людських взаємин, що допомагає їм швидко і правильно розуміти те, що люди говорять один одному в контексті певної ситуації, конкретних відносин. У групі з високим рівнем суб'єктивного відчуття самотності рідко виявляється такий спосіб реагування, як компетентний.

З отриманих даних бачимо, що в групі з низьким рівнем суб'єктивного відчуття самотності на рівні з компетентним способом реакцій навіть частіше використовують такий спосіб реакції, як агресивний. У спілкуванні, на відміну від тих, хто дотримується компетентних способів реакцій, вони схильні реагувати агресивною поведінкою, конфліктами на зачіпаючу, провокуючу поведінку з боку співрозмовника, що в свою чергу згубно позначається на спілкуванні з оточуючими і призводить до відстоювання власної позиції, а також до конфліктів з оточуючими. У групі з високим рівнем суб'єктивного відчуття самотності разом із залежним способом реагування часто використовується і агресивний.

Висновки. Дані, отримані при дослідженні комунікативних умінь, дозволяють стверджувати те, що в групі з низьким рівнем суб'єктивного відчуття самотності частіше використовується такий спосіб реакцій, як ком-

петентний, вони прагнуть більше до партнерських відносин у спілкуванні. Також у цій групі рідше використовуються такі способи реагування, як залежний і агресивний. У групі з високим рівнем суб'єктивного відчуття частіше виявляється такий спосіб реакцій, як залежний, а також агресивний спосіб реагування.

Члени групи з низьким рівнем суб'єктивного відчуття самотності більшою мірою обирають агресивний спосіб реагування, вони готові вступати в дискусію для того, щоб відстояти свою позицію та припинити провокуючу поведінку співрозмовника. У групі з високим рівнем суб'єктивного відчуття самотності частіше використовується залежний спосіб реагування, який виявляється в підлаштуванні та в спробі уникнути непорозумінь і конфліктів.

Наш час висуває особливі вимоги до здатності людини розуміти й інтерпретувати соціальні зміни, поведінку свою та оточуючих, а також здатність діяти відповідно до отриманої інформації. Соціальна сутність людини, що розкривається і виражається в потребі спілкування, прийняття, визнання, самовираження зумовлює значущість комунікативної компетентності і сталість інтересу до даної проблеми. Надзвичайно важливим завданням стає вироблення стратегії поведінки і виходу з ситуації самотності, що надалі дозволить вивести комунікативну компетентність таких осіб на високий рівень.

Список використаної літератури

1. Жуков Ю. М. Введение в практическую и социальную психологию / Ю. М. Жуков, Л. А. Петровская, О. В. Соловьева. – М. : Смысл, 1996. – 373 с.
2. Бодалева А. А. Психологическое общение / А. А. Бодалева. – М. : Ин-т практ. психол. ; Воронеж : Модек, 1996. – 256 с.
3. Андреева Г. М. Социальная психология / Г. М. Андреева. – М. : Аспект Пресс, 1996. – 376 с.

Надійшла до редколегії 09.02.2012

БЕКЕТОВА Ю. Г., ЛАМАШ И. В. КОММУНИКАТИВНАЯ КОМПЕТЕНТНОСТИ И КОММУНИКАТИВНЫХ УМЕНИЙ У ЛЮДЕЙ С РАЗНЫМ УРОВНЕМ СУБЪЕКТИВНОГО ОЩУЩЕНИЯ ОДИНОЧЕСТВА

Представлены результаты исследования коммуникативной компетентности и коммуникативных умений у людей с разным уровнем субъективного ощущения одиночества.

BEKETOVA Y., LAMASH I. COMMUNICATIVE COMPETENCE OF PEOPLE WITH DIFFERENT LEVELS OF SUBJECTIVE FEELINGS OF LONELINESS

The results of research of communicative competence and communicative skills of people with different levels of subjective feelings of loneliness are represented.